

★★★★★ EXPRESS-familjen ★★★★★★

Ovan: keramikern Bertil Wallin visar en skulptur från keramikens första lek dag med leran. I mitten: sameläraren Vifast Björklund, som leder rot- och näverkursen. Till vänster: slöjdlärare Ville Sundqvist från Luleå och skulptör Nils Bruland, träkursen.

Att se, uppleva, gestalta är att leva rikt

Semester på Carl Malmstenskurs ger färdighet i rotflätning

Av WILLY MARIA LUNDBERG och JANNE OLOFSSON (foto)

UMEÅ (Expressen). Konstnärer är ingen särart av människor. Men varje människa är en egen art av konstnär. En god illustration till denna Carl Malmstens tes kan denna sommar upplevas i Umeå där skolpojken från Västerås, Stockholmsynglingen med konstnärsdrömmar, lärarämnet från Örebro och hemmahusmodern från Uppsala med samma brinnande entusiasm kretar knivskäft ur mörkben, flätar knivslida av näver, binder små korgar av björkrot och kretar magnifika träskålar.

Det är Västerbottens läns yrkesskola i hemslöjd och Västerbottens läns hemslöjdsförening som står som värdar för den Nyckelviksskola som pågår en hel månad och tar både semester och tjänstledighet av de elever som lyckats få plats på den populära kursen. Lärarna är samtliga fostrade av professor Carl Malmsten vid verkstadsskolan och har numera skiftande befattningar som lärare vid Konstfack och yrkesskolor.

Eleverna som fyller de tre kursgrenarna trä, keramik och rot-näver är till övervägande del ungdomar som redan påbörjat en utbildning till slöjdlärare, teckningslärare, terapeut eller fritt utövande konstnär och tar denna Nyckelviksskola

som en vital extrakurs. Andra är redan ute i industrin, på banker och kontor men väljer denna form av semester "för att någon gång känna att man kan åstadkomma någonting med sina egna händer" som en deltagare uttryckte saken.

En slitsam semester får dock den hemmahusmor i Umeå med flera småbarn som låter sina konstnärliga anlag få utlopp i rotflätningen. Hon stiger upp före sex varje morgon för att sköta hemmet och laga frukost åt familjen, cyklar hem på lunchtimmen för att klara familjens måltid och förbereda middagen. Men hon förklarar att jäktet och slitet är ett pris hon mer än villigt betalar för glädjen att stå på alla fyra i skogs-

backen och riva fram långa, sega björkrötter eller garvsyredoftande, vitt viderot, skala rötterna, klyva de grova, väta dem för att få bindningsmaterialen hanterligt och sedan lära sig olika tekniker för de eviga korgformer som funnits i gamla kulturer världen över.

Läraren i rot och näverflätning, den konstfackutbildade och Carl Malmstentrimmade samed Vifast, är den borte pedagogen och det är en hel liten extra lektion att uppleva hur han förmår "tätortsspanningen" att lossna hos sina elever, hur de blir lugna och säkra på sig själva, hur de vågar att släppa loss sin egen fantasi och skaparkraft inför sjök av björknäver och ormande rottagor.

Själv är Vifast en av de många ordspråksman och hans lustiga ordval och ovana vändningar bidrar till höga glädjens temperatur. Och man förstår den vuxne elev som känner det som ett högt beröm, när Vifast uttrycker sin belåtenhet med att arbetsresultaten inte blir "så vansinnigt tråkigt lika".

Och ingen i kursen lär glömma att lägga på ved efter Vifasts spontana: Tok flicka, förstår du inte att elden är en kamrat att underhålla. Slockar elden är det som om nån gått ut eller dött!

Här hålls färggrytan kokande. När björkroten färgas i allöv och falaska efter björk så får roten inte alltid den matta guldula färg man eftersträvar. Ibland blir den kopparfärgad. Och det beror precis på hur månen står, säger Vifast. Och vi har hört detta förr — av våra skickligaste och ryktbaraste rotkorgkonstnärer.

Vårt uppfostringssystem ger för ringa plats åt spontan aktivitet. Vi

Vi målar en elefant! Å en träkursen börjar med att släppa loss fantasin med hjälp av vattenfärger och penslar. Lärarteamet i förgrunden (assistent Gösta Öström, slöjdlärare Rune Wernersson, skulptör Nils Bruland och slöjdlärare Ville Sundqvist) med ett dussin grabbar fyllda av skaparglädje. Från vänster till höger räknat kommer Bertil, Svante, Svante nr 2, Erik, Sture, Jan, Jan nr 2, Åke, Henrik, Herbert, Roland, Bengt.

sitter med överksammas händer och hopar döda kunskaper. I alla kulturer, i allt mänskligt liv och odling har den skapande handen haft en nyckelställning. Vi har ett välutrustat utbildnings- och folkbildningsväsende i vårt land men vi har föga värdat oss om att ta vara på handens gestaltande förmågheter — grunden för en roffast och levande folklig konst.

Det är professor Malmstens ord och han har fått en från uttolkare i skulptören och läraren vid Konstfack Nils Bruland.

Varför ska konstnärligt uttryck vara förbehållet fåtålet? Hur ska vi någonsin få en allmänkultur av värde om vi inte tar vara på den breda massans möjligheter? Varför dödar vi den konstnärliga uttrycksförmåga varje människa äger i stället för att ge den näring och utveckling? Se på skolslöjden! Vi har någonting som heter skolslöjdsvirke. Fint hyvlat virke som skattebetalarna offrar dyra pengar på. Inte är detta ett virke att sätta i händer på barn vars fantasi ska frigöras och vars skaparkraft ska stärkas. Det är tråkigt och meningslöst till döds, Ge

dem de billiga bakar som i sig har formen till både båten och skålen — allt detta som ligger självklart till hands för en grabb att kreta till.

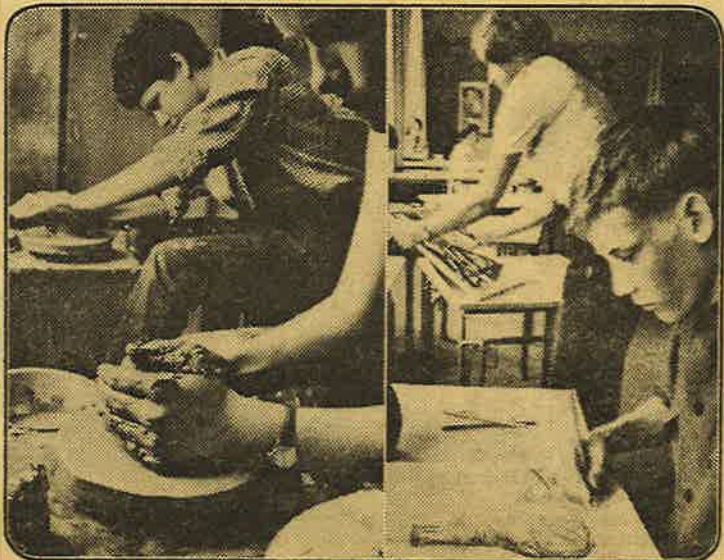
Med en stolt gest utåt slöjdssalen låter skulptören Bruland sina ord verifieras. Det lass bakar som dragits ur västerbottniska skogar första kursdagen är nu en flotta av båtar, färjor, Noaks ark med full utrustning, skålar, ljusstakar, skulpturer.

Nej, det gick inte på en gång. Och man började inte med tålgkniven. Man började med penslar och vattenfärger och rop efter mönster till en trasmatte. Enkla ränder i färg på stora papper. Då börjar det lossna. Sedan vill de ovanliga lärarna ha en elefant målad med vänster hand. Det är skojigt och vid det laget är man redan hämningslöst skapande. Väl framme vid den barksrovliga baken är man sig själv med alla de möjligheter människan utan tvångströja har.

Naturligtvis är detta högst schematiskt berättat men det är ett försök att ge en huvudet i Nyckelviksskolans verksamhet: att komma åt och frigöra individens egen innebärande fantasi och skaparkraft, formgivarlust och glädje. En elementär färgundervisning med tillgodogörande av vår uppmärksammade svenska moderna färgforskning ingår i schemat liksom materialkunskap.

Den nyligen bortgångne överintendenten Erik Wettergren skrev en gång i ett utställningsförord några rader om att Carl Malmsten "är så fast rotad i värden som består: det är det fasta greppet om snickarens verktyg och träets karaktär, det är förankringen i svensk tradition och människovänlig trevnadskänsla..."

Det är lätt att minnas de där ord när en kvinnlig kursdeltagare — tjänsteman till professionen — säger: Jag är redan beredd att ta även nästa semester till Nyckelviksskolan. Man har så trevligt, man blir så stimulerad och man tycker att man förankras i en tillvaro som annars ter sig så förunderligt lös.

Charlotte Urwitz lägger ner hela sin ungdomliga styrka och entusiasm på drejskivan, medan Hans Kolb, kursens yngste deltagare, en femton-årig konstnärligt begåvad yngling från Västerås, arbetar intensivt med skissblock och pennor.

kom ihåg att
köpa hem
Mimosept

Coloran
PERMANENT ÖGONBRYNSFÄRG

RIKTPRIS 6:85 + OMS. PER FÖRPACKNING.
TILLRÄCKLIG FÖR MER ÄN 1 ÅRS FÖRBRUKNING

HOPPA I OCH SIMMA BARA...

ALVAR CARLSSON AB
STOCKHOLM C

OCH NI UPPTÄCKER ATT COLORAN ÄR EN FRÖJD FÖR ÖGAT! COLORAN GER NATURLIG FÄRG ÅT FRANSAR OCH ÖGONBRYN — OCH TÅL BÅDE TÄRAR, REGN OCH HAV! COLORAN ÄR EN TVÄTTÄKTÄ FÄRG SOM INTE SMETAR — BEHANDLINGEN KLARAR NI SJÄLV PÅ NÅGRA MINUTER — OCH FÄRGEN HÅLLER I VECKOR — KANSKE MÅNADER.